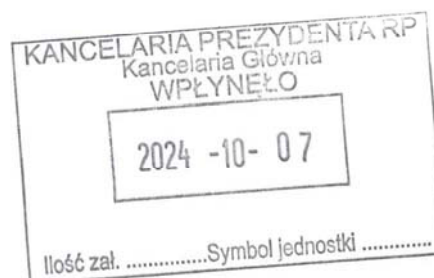

Poznań – Warszawa, 30 września 2024 r.

Fundacja Dobre Państwo

Pan Andrzej Duda

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

w miejscu

PETYCJA

Na podstawie art. 63 Konstytucji RP i art. 2 ust. 3 Ustawy o petycjach wnoszę petycję o podjęcie działań w celu wniesienia pod obrady Sejmu RP projektu ustawy o zamianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (tj. Dz.U. 2022.2569), która to zmiana polegać by miała na wykreśleniu z art. 2a ust. 3 pkt 1 litery d w następującym brzmieniu:

“osoby prawne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności i wyznania.”

W.S.

UZASADNIENIE

Reforma ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego: Historyczne i polityczne tło w Polsce i na świecie

Przedmiotem niniejszej analizy jest wniosek o zmianę ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (UKUR), a dokładniej o wykreślenie przepisu zwalniającego kościoły i związki wyznaniowe z ograniczeń w obrocie ziemią rolną. W propozycji tej zawarte są głębokie implikacje zarówno natury prawnej, jak i społecznej, które zasługują na refleksję w kontekście historycznym i politycznym. Problem nadużywania przywilejów przez instytucje religijne, choć dzisiaj może wydawać się marginalny, ma długą tradycję w dziejach państwowości, zarówno w Polsce, jak i na świecie.

Historia związana z ziemią rolną a Kościoły w Polsce

W Polsce relacje między państwem a Kościołem Katolickim mają szczególny wymiar historyczny. W okresie rozbiorów, kiedy kraj utracił suwerenność, Kościół katolicki stanowił jeden z fundamentów narodowej tożsamości. Jednak w nowoczesnym państwie, po odzyskaniu niepodległości, doszło do potrzeby redefinicji tych relacji w duchu neutralności światopoglądowej.

W dwudziestoleciu międzywojennym istniały próby regulacji obrotu ziemią, które miały chronić ziemię rolną przed nadmiernym rozdrobnieniem oraz koncentracją w rękach dużych właścicieli, w tym również Kościoła. Po II wojnie światowej, reforma rolna wdrożona przez władze PRL znacznie ograniczyła majątek kościelny, a ziemie kościelne zostały przejęte przez państwo.

Po transformacji ustrojowej w 1989 roku, Kościół odzyskał część swoich przywilejów, a Konkordat zawarty w 1993 roku zyskał znaczenie jako podstawa regulacji relacji między państwem a Kościołem. Przywileje te obejmują również kwestie dotyczące obrotu ziemią, co stawia Kościół w Polsce w uprzywilejowanej pozycji wobec innych podmiotów prawnych.

Teorie polityczne o relacjach między państwem a Kościołem

Analizując propozycję zmiany UKUR w świetle teorii politycznych, warto sięgnąć do klasyków, takich jak Thomas Hobbes czy John Locke, którzy różnie definiowali rolę państwa w stosunku do instytucji religijnych. Locke, w swojej „Teorii rządu cywilnego”, wyraźnie oddzielał kwestie religijne od spraw państwowych,

W.S.

podkreślając konieczność neutralności państwa w stosunkach z kościołami i związkami wyznaniowymi. Kościół, według Locke'a, powinien funkcjonować w przestrzeni publicznej jako instytucja niezależna, ale nieuprzywilejowana względem innych podmiotów społecznych.

W kontekście obrotu ziemią rolną, takie podejście oznaczałoby zniesienie wszelkich przywilejów przysługujących kościołom, uznając, że ziemia jest dobrem ogólnospołecznym, nad którym pieczę powinno sprawować państwo w imię dobra publicznego. W praktyce politycznej jednak, teoria ta nie zawsze znajdowała pełne odzwierciedlenie, szczególnie w krajach, gdzie Kościół odgrywał ważną rolę w historii narodowej, jak w Polsce czy Hiszpanii.

Przykłady z międzynarodowej praktyki

Na świecie istnieją różne modele regulacji stosunków między państwem a Kościołem, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii własności nieruchomości i ziemi. W Stanach Zjednoczonych, gdzie obowiązuje zasada ścisłego rozdziału Kościoła od państwa, Kościół nie posiada specjalnych przywilejów dotyczących własności gruntów. Ziemia rolna podlega tam tym samym regułom, co w przypadku innych podmiotów, a prawo do jej nabywania i sprzedaży musi być zgodne z przepisami rynkowymi.

Innym przykładem jest Francja, która już od czasów Rewolucji Francuskiej dążyła do ograniczenia wpływów Kościoła w sferze politycznej i gospodarczej. Rozdział Kościoła od państwa w 1905 roku doprowadził do nacjonalizacji większości majątku kościelnego, co oznaczało, że Kościół katolicki w praktyce utracił wpływ na zarządzanie ziemią i innymi nieruchomościami.

Warto jednak zwrócić uwagę na przykład Hiszpanii, gdzie, pomimo laicyzacji życia politycznego, Kościół katolicki zachował pewne przywileje, w tym związane z własnością nieruchomości. Taka sytuacja budzi kontrowersje, szczególnie w kontekście rosnącej świadomości społecznej o konieczności równego traktowania wszystkich podmiotów prawnych. Hiszpańskie ruchy społeczne, podobnie jak w Polsce, nawołują do reform w kierunku większej przejrzystości i uczciwości w obrocie nieruchomościami.

Współczesny polski kontekst: UKUR a zmiany społeczno-polityczne

Obecna ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego ma na celu ochronę ziemi rolnej przed nadmiernym obrotem spekulacyjnym oraz zapewnienie stabilności produkcji

rolnej. Jednakże wyłączenie z tych przepisów kościołów i związków wyznaniowych wywołuje pytania o równość wobec prawa i zasady sprawiedliwości społecznej. Z perspektywy społecznej, przywileje kościelnych osób prawnych w obrocie ziemią mogą być postrzegane jako relikw minionej epoki, kiedy Kościół odgrywał bardziej uprzywilejowaną rolę w państwie.

Fundacja Dobre Państwo w swojej petycji słusznie podnosi kwestie związane z brakiem *ratio legis* dla utrzymywania tych przywilejów w aktualnym systemie prawnym. Argumentacja ta wpisuje się w szerszy nurt ruchów dążących do demokratyzacji systemu politycznego i gospodarczego w Polsce. Zgodnie z ich postulatami, wszystkie podmioty prawne, niezależnie od swojego charakteru, powinny być równo traktowane przez prawo, zwłaszcza w kontekście dostępu do zasobów takich jak ziemia rolna, która ma fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego kraju.

Wnioski

Zniesienie przywilejów dotyczących obrotu ziemią rolną dla kościołów i związków wyznaniowych jest krokiem w kierunku zwiększenia przejrzystości i równości w polskim systemie prawnym. Historia relacji między państwem a Kościołem, zarówno w Polsce, jak i na świecie, pokazuje, że przywileje te często były źródłem napięć i kontrowersji, a ich zniesienie sprzyjało budowaniu bardziej sprawiedliwego społeczeństwa.

Zmiana UKUR, proponowana przez Fundację Dobre Państwo, jest przykładem na to, jak historyczne, polityczne i społeczne przesłanki mogą wpływać na kształtowanie nowoczesnych regulacji prawnych, które odpowiadają na współczesne wyzwania społeczne i gospodarcze. Podobnie jak w innych krajach, gdzie ograniczono wpływy Kościoła w gospodarce, także w Polsce przywileje te stają się coraz mniej uzasadnione w demokratycznym społeczeństwie XXI wieku.

Dalsze reformy w tym zakresie mogą przyczynić się do większej sprawiedliwości społecznej, a także do umocnienia mechanizmów demokratycznych, które gwarantują równe traktowanie wszystkich obywateli i instytucji.

UKUR chroni ziemię rolną przed niekontrolowanym obrotem. Aktualnie pieczę nad rolniczą ziemią produkcyjną sprawuje KOWR. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Katalog wyłączeń obowiązywania ustawy jest szeroki. Podmiotowo dotyczy instytucji i organów Państwa oraz ustawowo zdefiniowanego Kościoła – podmiotu „duchowości”.

W.S.

Historia archiwizowana w sieci internetowej zna przykłady nadużycia przywileju zwolnienia Kościoła z nadzoru Państwa nad zasadnością i kontrolą korzystania i obracania nieruchomościami rolnymi. Grunty wykorzystywane dla produkcji rolnej lub zwierzęcej nie są chronione wiarą właściciela, lecz normami umowy społecznej zapisanej w normach i przekazanych do wykonania stosownym instytucjom kontrolnym. Sposób wprowadzenia zapisu nie był powszechny w sztuce legislacji. Utrzymanie w Polsce wykorzystywanego nadmiernie umocowania do swobodnego obrotu ziemią rolną nie ma uzasadnienia w przepisach wyższych taki jak Konstytucja i/lub Konkordat.

Ktokolwiek nabywał albo zbywał ziemię rolną wie, że nie jest to sprawa prosta. Państwo, rękoma KOWR, nakłada na obrót ziemią rolną szereg ograniczeń. Przyczyna jest tyleż oczywista, co ważka: nasze bezpieczeństwo żywnościowe. Jednak z ograniczeń zwolniony jest podmiot, który nie jest powszechnie znany z prowadzenia produkcji żywności, a raczej z dostarczania stawy duchowej. Nie ma więc już ratio legis dla pospiesznie wprowadzonego w 2016 roku przepisu, który zwalnia kościoły i związki wyznaniowe z ograniczeń w obrocie ziemią rolną. Z tego powodu przywileje kościelnych osób prawnych jako niczym nie uzasadnione, powinny zniknąć na polskiego systemu prawnego. I o to postulujemy.

Z uwagi na zasygnalizowane argumenty i po zasięgnięciu opinii biura prawnego gabinetu wnosimy o nadanie sprawie biegu i poinformowanie o rozstrzygnięciu wnioskodawcę.

OŚWIADCZENIE

Wyrażamy zgodę na publikację petycji z podaniem nazwy oraz danych kontaktowych i identyfikacyjnych podmiotu składającego Petycję oraz naszych imion i nazwisk osób reprezentujących.

z wyrazami szacunku,

Witold Solski

Prezes Zarządu Fundacji

Katarzyna Kosakowska

Członek Zarządu Fundacji

